

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja 10—K
pol leta 5—
četrt leta 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštne 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat 16 h
dvakrat 14
trikrat 12
za nadaljna uvrščanja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročitno, reklamacije, to je vse administrativne
stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Prihodnja številka „Učiteljskega
Tovarisa“ izide dne 19. okt. 1917.

Luka Jelenc.

Ob šesdesetletnici njegovega rojstva.

Tovariš Luka Jelenc, predsednik Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva in učitelj na I. mestni šestrazredni deški ljudski šoli v Ljubljani, praznuje dne 16. oktobra t. l. šesdesetletnico svojega rojstva. Dolžnost našega glasila je, da se spominja tega rojstvenega jubileja predsednika naše Zaveze — izza l. 1895. našega prvega moža!

Rojen je bil Jelenc dne 16. oktobra 1857. l. v Dražgočah na Gorenjskem kot sin vrlih kmetijskih staršev. Prvi razred ljudske šole je posejal pri splošno znanem, a sedaj že pokojnem učitelju Levičniku v Železnikih; 2., 3. in 4. razred pa je obiskoval v Škofji Loki. Ko je dovršil šest gimnazijskih razredov, se je odločil, da se posveti učiteljskemu stanu. Vpisal se je na ljubljansko učiteljsko, kjer je maturiral dne 2. julija 1881. Izpit učne usposobljenosti je napravil dne 27. oktobra 1883., a izpit za meščanske šole iz prve skupine je prebil dne 6. maja 1898. — Prva Jelenčeva služba je bila v Hotiču pri Litiji, kjer je učiteljeval od 13. septembra 1881. do 3. januarja 1882. Takrat se je preselil v St. Jurij pri Kranju, kjer je služboval do 31. januarja 1899., ko je bil imenovan za stalnega učitelja na I. mestno (takrat še) petrazredno deško ljudsko šolo v Komenskega ulici v Ljubljani, koder službuje še danes. Za svojo neumorno delavnost in vestnost v šoli ob vzgoji in pouku mladine je prejel Jelenc več pohvalnih dekretov, in sicer od okrajnega šolskega sveta v Kranju in od mestnega šolskega sveta v Ljubljani. To se je zgodilo pred leti v časih, ko so drugačne razmere vladale v kranjskem šolstvu. Danes hvali Jelenčevo delo v šoli in zunanaj nje njegov čisti značaj, zavest v polni meri storjenih učiteljskih in stanovskih dolžnosti ter zaupanje neomajno zvestih mu tovarišev, sotrudnikov in sotrpinov...

Med zgoraj označenimi mejniki na površni pogled tako skromnega življenja

se je gibala Jelenčeva aginost in delavnost, vedno z najvišjim smotrom pred očmi: z vsemi najboljšimi silami duha in telesa koristiti slovenskemu šolstvu, učiteljstvu in narodu! — To brezpogojno žrtvovanje samega sebe svojim idealom ter blaginji skupnosti in celote, njegova brezprimerna zvestoba nazorom in prepričanju je najlepša in najplemenitejša poteza v značaju našega Jelencja, je suprema lex vsega njegovega življenja!

Leta 1895. je naša Zaveza zborovala v Novem mestu. Zborovanje je vodil nje podpredsednik ravnatelj Ivan Lapajne, ker je predsednik, naš nepozabni Vojteh Ribnikar, malo prej umrl. Treba je bilo delegaciji izvoliti novega predsednika. In na onih volitvah je takoj prodril kandidat naših gorenjskih korenin — tovariš Luka Jelenc, ki si je že takrat pridobil ime, ugled in zaupanje svojih ožjih tovarišev, vodeč jim njih okrajno učiteljsko društvo in zastopajoč jih v okrajnem šolskem svetu.

In od takrat stoji naš Luka neprestano na čelu naši osrednji organizaciji, to je že polnih 22 let! Vodil je našo Zavezo na zmagovalne pohode po vsem našem slovenskem in hrvatskem ozemlju. Ljubljana, Trst, Celje, Bled, Opatija, Maribor, Kranj, Pulj, Soštanj, Radovljica, Gorica — povsod tod smo že imeli pod Jelenčevim vodstvom svoje učiteljske parlamente. Porušili smo vse deželne meje ter smo si kot sinovi in hčere enega naroda bratško stiskali roke, se navduševali za svoj stanovski poklic, reševali najrazličnejša vprašanja, ki so s šolstvom in učiteljstvom v zvezi, tolažili zatirane, dvigali obupajoče, kazali na rane svojega naroda, protestirali v imenu teptanih svojih pravic, iskali potov in sredstev v dosegu svojih omejevanih svoboščin, v povzdigo, razvoj in napredek stanu in šolstva svojega! Pa vse to ogromno delo našega narodnega apostolstva, izvršeno nesebično in v moškem navdušenju za vseobči prospeh naše narodne kulture, je opisal Jelenc sam v obsežnem spominskem spisu, ki ga je izdala Zaveza ob svoji petindvajsetletnici l. 1913. —

Ako kdo med nami, more gledati Jelenc s ponosom na to veličastno pozitivno delo, ki se je razpletalo pred njegovimi

očmi in pod njegovim vodstvom. Naše množice so se zbirale ob njem, poslušale njegove pozdravne govore, gledale njegovo spretnost, taktost in uglajenost parlamentarnega vodstva. Ob Jelencu so se zbirali naši stari, preizkušeni bojevnik, na mesta odmrlih so prihajali mlajši, krog se je širil, zavest je rasla in se poglabljala, novi dotoki mladega življenja so dovajali pomlajenje in razmah, so odpirali pot navzgor in naprej... In tikoma pred vojno smo prerahljali zemljo in v širjavo razmaknili temelje naši Zavezi, da bi v njej dobil dovolj dela in prostora vsak, kdor hoče dobro skupnosti in celoti — tako smo namerili korak od petdesetletnice, in prva stopinja je že udarila ob naša tla v veseli zavesti, da se srečujemo z novim časom, pripravljajoč se nanj z resnobo in voljo! Pozdravljen, ti veliki, ti težko pričakovani, ti neizrazni in neizraženi čas! Tisoče roke stoji pripravljenih, da poprimajo za delo, ko udari naša ura! Pozdravljen!...

A naš Jelenc stoji mirno in čaka tega, kar mora priti. Osivel je v naši službi. Vanj so udarjale strele od vseh strani, a podrla ga niso, niso ga premaknile z mesta. Kam pa naj leti strela, če ne v njega, ki smo ga postavili na najvišje mesto? Jelenc je naš prvi mož in naš pravi mož!

Jelenc opravlja svoje delo v šoli s točnostjo in vestnostjo, ki mu je dajeta čista vest in trdno pozicijo v službenem oziru, da ga prijatelj čista in da mu neprijatelj ne more do živlega. Kakor vsakemu, kdor hoče in more, je tudi Jelencu zvesto izpolnjevanje službenih dolžnosti ustvarilo ščit, ki ga varuje nasproti vsakomur. K šol. delu se ne sili, ker ga k njemu priganja veselje do šole in ljubezen do mladine. V svoji stroki je temeljito izobražen; s posebnim veseljem pa se je posvetil študiju obče in pedagoške zgodovine ter slovenske literature. Njegovo splošno izobrazbo je dvignilo urejanje Zavezine knjižnice ter potovanje v London in Krakovo, ki je o njem predaval na poučnih večerih ljubljanskim učiteljskim in poročal v našem listu, kjer je pred časom priobčil tudi več spisov, kažoč v njih na važnost in pomen pouka v zgodovini. Spričo take temeljitosti mu je povrjen pouk v najvišjem razredu, a njegovo

šolsko delo venčajo odlični učni uspehi. Na stotine je Jelenčevih učencev in učenk, ki hranijo svojemu učitelju najhvalejšne spomine, vdanost in spoštovanje. V drugačnih razmerah bi bil učitelju Jelencu odkazan drugačen delokrog — toda sedanji čas hoče, da ponekod izdaja kvalifikacije — politiška pripadnost, ki ji še stalnosti ni treba. Vzlic vsemu pa se Jelenc v svojem stanu in med svojimi učenci prav zadovoljnega počuti, kolikor mu — kakor vsem drugim — teška borba za vsakdanji kruh ne greni življenja in ne otežuje učiteljevanja. Značilna je zanj skrb, ki ga bega ravno sedanje dni, češ, kako in kdaj naj izkorrigira v zimskih mesecih pismene izdelke svojih učencev, ko ne bo v njegovem stanovanju — luči!

Koliko je Jelenc delal in storil v naših organizacijah, tega ne moremo v kratkih besedah točno povedati in po zasluznju oceniti. Tudi Jelenčeva vsestranska zaposlenost izpričuje, da imamo dela dovolj, toda premalo delavcev. Ze samo vodstvo Zaveze zahteva celega moža. Koliko je dopisovanja in koliko potov, to ve Jelenc sam, a o tem govore tajniška poročila na zborovanjih Zavezine delegacije. Zaupanje ljubljanskega prebivalstva ga je poslalo v mestni šolski svet, kjer neustrašeno in s pristno svojo močatostjo zagovarja interese učiteljstva in šolstva. Mnogo let ureja naš Ročni zapisnik, a našemu prelepemu Zvončku je upravnik ves čas, odkar izhaja, to je že 18. leto. Jelenc deluje v vodstvu Hranilnice in posojilnice Učiteljskega konvikta, Jubilejske samopomoči, ki ji je ustanovitelj, Vdovskega društva, Narodne šole, Učiteljskega konvikta, Ljubljanskega in deželnega učiteljskega društva. Jelenc je bil med onimi ljubljanskimi tovariši, ki so nam iz nič ustvarili Učiteljsko tiskarno. Bil je njen prvi predsednik. Vsa teža skrbi in odgovornosti je ležala na njegovih ramah, ko je bilo treba tiskarno seliti iz prvotnih tesnih prostorov v Stritarjevi ulici v Gradišče. A ko so tudi ti prostori postali pretesni, je bilo treba misliti na novo selitev, ki se je izvršila v lastno poslopje v Frančiškanski ulici. Bilo je treba napraviti tisoč potov, posredovanj in posvetov, da je Jelenc pridobil našemu zavodu potrebni kredit, dozidal novo in moderno zgradbo ter spravil našo tiskarno

LISTEK

iz umetniškega sveta.

Glasbeno-dramatični večeri v deželnem gledališču.

Pevski večer dne 18. septembra t. l. Slov. pevsko društvo »Lj. Zvon« se je v teh časih, ko je delovanje pevskih društev sploh ustavljeno, skorajžilo na prireditve pevskega večera. Slučajno je bilo namreč toliko pevcev doma, da se je lahko sestavil mali moški zbor in izbral tem močem primeren vzpored. Kot solista sta sodelovala gđ. Anica Vrhunčeva in g. Fran Mohorič. Da ni društvo vabilo kakih zunanjih solistov, je popolnoma razumljivo; hotelo je opraviti z domačimi močmi. Gđ. Vrhunčeva je mlada sopranistinja, ki je pa že v svojih prvih korakih na polju petja dosegla jako lepe vspehe in sicer kot solistinja pri uglednih cerkvenih koncertih p. H. Sattnerja. Na Zvonovem pevskem večeru je pravzaprav prvič nastopila v javni

dvorani. Imela je precej treme, toda zapela je lepo tri novejša skladbe in sicer V. Mirkovo »Kateri Kerub«, Lajovčevo »Pesem o tkalcu« ter E. Adamičevo »Pri zibelci«. Tenorist Fr. Mohorič se je uvelnel na koncertni oder z novo F. Gerbičovo »Trubadurko«, staro, a vedno krasno J. Prohaskovo »Tak si lepa« ter vaško J. Hatzejevo »Da sam bogat«.

Zbor je bil v mojih rokah, zato naj o njem odpade vsako poročilo. Za natančno pripravo je seveda manjkalo časa. Jako stvarni, objektivni oceni o pevskem večeru sta priobčila uradni list iz peresa prof. Funtka in »Slovenec« iz peresa prof. Robide. Skrajno uničujoče, revolversko žurnalistično sestavljeno infamno poročilo je prinesel »Naprejs«. Pristaš sem stvarne, četudi najstrožje kritike, ki jo napiše strokovnjak, zato me »Naprejs« pisanje, ki ga je narekoval ne vem kakšen odij do društva in sodelujočih ni prav nič razburilo. Pisala ga je pač ženska, vajena fabriciranja politiških zafrkacij, s katerimi si služi svoj vsakdanji kruh in ki je morda tudi v tem popolnoma nepolitičnem pevskem večeru gledala — politiko. Zorko Prelovec.

II. Koncert Gertrude Foerstel.

Dva jako prijetna večera nam je napravila s svojim gostovanjem pevka dvorne opere na Dunaju Gertruda Foerstel, solistinja izrednih pevskih vrlin. Nje uglajeni glas in izrazito občuteno prednašanje posameznih točk vzporeda sta izzvala pri občinstvu, ki je obkrat docela napolnilo gledališče, viharno odobravanje. Znamenita umetnica si je delila uspeh večerov z virtuozinjo Liny Hammerl, ki je mojstrsko spremljala samospeve in nastopila samostojno v zanimivih klavirskih točkah. Z. P.

Sičeva zbirka narodnih motivov in domača narodna industrija.

Ljubljanski licejski profesor Sič daje zbirko slovenskih ornamentov. V kolikor mi je znano, bode vsebovala zbirka sledeče stvari: Pisana vez s križnim vbodom, bela vez, zbirka belokranjskih vezenin tvori posebni del, mali kruhek,

pirhi ali pisanice. Za to delo, katerega začetek kaže res lepe stvari, bo narod lahko hvaležen. Nar. ornamentika je ogledalo narodove duše. Povsod se gleda na te stvari veliko bolj kot pri nas. Zlasti v zadnjem času je opažati pri drugih narodih veliko zanimanje za narodne stvari. Pred vojno sem ponudil nekemu v Nemčiji izhajajočemu modnemu listu vzorce belokranjskih narodnih vezenin. Da ste videli, kako jim je bila dobrodošla moja ponudba! In še zaslužiti bi dali od 6—M honorarja za posojevanje posameznih vzorcev. Torej v »rajhu« so imeli več smisla za slovenske stvari, kot mi v domovini. Sičeva zbirka bo imela tudi veliko vrednost zato, ker se bode lahko uporabljala kot knjiga predlog za vezenje. Naj bi se zanimale za to delo predvsem naše vrle koleginje in pa ženska društva. Priznati moramo, da v tem oziru izgleda pri nas zelo klaverno. Hrvatske sestre imajo vse polno ženskih združenj, kjer izdelujejo kmetska dekleta in žene razne vezenine, ki se prodajo za lepe novce. Kolikokrat sem že slišal po naših prodajalnih povpraševati tujece po narodnih izdelkih, a zaman jih iščejo. Vse, kar najdeš